

THE REFLECTION OF PUNCTIATION MARKS IN THE CURRICULUM OF 2ND-STEP INSTRUCTION OF THE TURKISH COURSE AT ELEMENTARY SCHOOLS AND IN TURKISH TEXTBOOKS

Noktalama İşaretlerinin İlköğretim II. Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programlarına ve Ders Kitaplarına Yansıması¹

Mehmet ALVER² & Şenol SANCAK³

Abstract

A language has such two aspects as 'written' and 'oral'. 'Oral language' uses such auxiliary elements for expression as gestures, facial expressions and intonation or toning, whereas 'written language' uses only 'writing' as a means of expression. The elements of expression used in 'oral language' is replaced by punctuation-marks in 'written language', which is of great importance and necessity in terms of the involvement of the details of 'oral language' in 'writing' and of the prevention of some probable confusions. In the study, the focus is, therefore, on the forms of the punctuation-marks being used in the Curriculum of 2nd-step Instruction of the Turkish Course at Elementary Schools from the Republican Period to the present time. The study also aims to determine how and to what extent punctuation-marks were reflected in school-textbooks prepared in parallel with the Instruction-Programs of Turkish Course made between 1981 and 2005. The results obtained indicated that from the past to the present, punctuation-marks have undergone significant changes in 2nd step Instruction-programs of 'Turkish course' at Elementary-Schools and in school-textbooks. The results also showed that it was not clear until the last Turkish Instruction program which punctuation marks and with which of their features would be taught at which level. Now, it is obvious that in terms of the instruction of the punctuations-marks, the new program is highly descriptive with the provision of a good guidance.

Key Words: *Punctuation, Turkish education programs, Turkish textbooks.*

Özet

Bir dilin yazılı ve sözlü olmak üzere iki cephesi vardır. Sözlü dilde jest, mimik ve tonlama gibi yardımcı unsurlar mevcutken yazı dilinin ifade vasıtası yalnızca yazıdır. Sözlü dile ait bu unsurların yerini yazı dilinde noktalama işaretleri karşılarken, sözlü dilin inceliklerini yazıda göstermesi ve birtakım karışıklıkların önlemesi için de önemli ve gereklidirler. Bu nedenle çalışmanın amacı noktalama işaretlerinin Cumhuriyet'ten günümüze ilköğretim II. kademe Türkçe dersi öğretim programlarında ele alınış biçimlerini incelemek ve bu işaretlerin 1981 ile 2005 Türkçe dersi öğretim programlarına göre hazırlanan ders kitaplarına nasıl ve ne ölçüde yansıtıldığını tespit etmek olarak belirlenmiştir. Yapılan çalışma neticesinde noktalama işaretlerinin geçmişten bugüne ilköğretim II. kademe için hazırlanan Türkçe ders programlarında ve ders kitaplarında önemli değişikliklere uğradığı görülmüştür. Özellikle son Türkçe öğretim programına kadar hangi noktalama işaretinin hangi sınıfta hangi özellikleriyle birlikte verileceği net olarak anlaşılamadığı için yeni programın noktalama işaretlerinin öğretiminde çok daha fazla yol gösterici ve açıklayıcı olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Noktalama işaretleri, Türkçe öğretim programları, Türkçe ders kitapları.*

¹ Bu çalışma, 16-18 Ekim 2014 tarihleri arasında Edirne'de düzenlenen 9. Uluslararası Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi'nde sunulan bildirinin genişletilmiş ve gözden geçirilmiş halidir.

² Arş. Gör. Giresun Üniversitesi, e-posta: mehmetalver2806@gmail.com

³ Öğr. Gör. Giresun Üniversitesi, e-posta: senolsancak@hotmail.com

GİRİŞ

Birey gözünü kendisini çepeçevre kuşatan bir dil içinde açar. Çok yönlü ve gelişmiş bir dizge olan bu dil, bireyin ana dilidir. Birey ana dili aracılığıyla yaptığı duygusal, duyumsal, düşünsel, bildirimsel alışverişlerle anlam evrenini oluşturur (Adalı, 1983: 31). Ana dili, başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden daha sonra da ilişkili bulunan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir (Aksan, 1975: 427). Ana dili eğitiminin niteliği yeni bir dil öğretmek değil, bireye konuştuğu dil üzerinde çeşitli beceriler kazandırıp onu bu alanda bilinçlendirmektir. Bu eğitimin amacı; çocuğun önce ailede daha sonra da çevresinde öğrendiği dili, toplum yaşamında duyacağı çeşitli ilgi ve iletişim gereksinimlerini karşılayabilecek nitelik ve yönlerde geliştirmektir (Göğüş, 1983: 40). Ana dili etkinlikleri çocuğun anlama ve anlatma gücünü geliştirmeye yönelik faaliyetlerdir ve ana dilin iletişimsel etkinlikleri diye adlandırılan konuşma, dinleme, okuma, yazma alanlarından oluşur. Birbirine doğrudan ve dolaylı ilişkiler ağı içinde sürdürülen bu etkinlikler yazım, dil bilgisi, sözcük çalışmalarıyla da beslenerek eğitimin değişik aşamalarında sürdürülmektedir (Özdemir, 1983: 26-27).

Ana dilinin bireyin hayatını çeşitli yönlerden etkilemesi, verilecek eğitimin önemini de artırmaktadır. Çünkü bireylerin başkalarıyla sağlıklı iletişim kurabilmeleri, eğitimleri sırasındaki her türlü öğrenmeyi gerçekleştirebilmeleri, büyük ölçüde ana dilini etkili kullanmalarına bağlıdır. Ana dilini etkili kullanma, ancak iyi bir ana dili eğitiminden geçmekle mümkün olur (Kavcar vd, 1997: IX). Aile ve yakın çevrede başlayan ana dili öğrenme süreci gelişigüzel kültürlenme yoluyla olmakta ve devamında okullarda kasıtlı kültürlenme yolu gelmektedir. Okullarda yer alan kasıtlı kültürlenme yoluyla ana dili öğretimi dilin kurallarını ve doğru kullanımını bireylere kazandırmayı amaçlamaktadır (Demirel ve Şahinel, 2006: 7).

Bir dilin iki cephesi vardır: Biri insanların karşı karşıya sesli olarak görüşürken, yani konuştukları zaman kullandıkları konuşma dili; diğeri yazıda kullanılan, yani insanların söylemek istediklerini yazı ile anlatırken kullandıkları yazı dilidir (Ergin, 1998: 10). Yani kullanım bakımından dil, sözlü ve yazılı olmak üzere iki aşamada gerçekleşmektedir. Bu aşamalar aynı zamanda dilin var oluş düzeylerini de göstermektedir (Beyreli vd., 2008: 16). Yazı dili; “dil yazılması, yazıya geçirilmesine bağlı olarak aldığı biçim” olarak tanımlanabilir (Hengirmen, 1999: 424). Başka bir deyişle belirli bir konuşma dilinin yazıya geçirilmiş biçimidir.

Sözlü dil ve yazılı dil insanlığın çok eskiden beri kullanageldiği iki farklı anlatım biçimidir (Günay, 2007: 41). Birey birçok öğrenmesini daha çok dilin yazılı kullanımında gerçekleştirmektedir (Karadüz, 2008: 425). Dilin gayesi düşünce alışverişini sağlamak, yani anlamı aktarmak olduğuna göre yazı dilinin de bu bağlamda önemli işlevi vardır (Karadüz, 2008: 422). Konusu ve türü ne olursa olsun yazılı unsurlar, bir dil için en dikkate değer kanıtlar ve belgeler niteliğindedir (Bayram ve Erdemir, 2006: 140). Yazının biricik varlık nedeni dili göstermektir (Saussure, 1998). Yazının belki de en önemli üstünlüğü kalıcı ve aktarıcı olmasıdır. Yazının iletişim görevi üstlendiği gerçeğinin yanında saklama işlevini de yürüttüğü unutulmamalıdır. Yazılı iletişimin önemli bir parçası olan yazma, dil becerilerinin yanında zihinsel süreçlerle iç içe olması nedeniyle çok sayıda becerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Yazma, özellikle öğrencilerin düşüncelerini genişletme, bilgilerini düzenleme, dili kullanma, bilgi birikimlerini zenginleştirme ve zihinsel sözcükleri geliştirmelerine yardım etmektedir (Güneş, 2007: 161).

Yazılı anlatımın belli ve kesin kuralları vardır. Yazı yazarken bu kurallara uyulması, düşüncelerin kurallarla uygun cümleler durumuna getirilmesi, bu cümlelerin en etkili ve amaca en iyi varacak biçimde sıralanması gerekir. Bunun içindir ki yazma öğretimi ve yazılı anlatım, öteden beri Türkçe dersinin en önemli etkinliklerinden biri olagelmıştır ve böyle olmayı da sürdüreceği görülmektedir (Demirel ve Şahinel, 2006: 24). Sözcükler yazıya geçirilirken iletilecek istenen mesajın doğru aktarılması, okuyucunun metni doğru ve kolay algılaması yazılı iletişimde önemli bir özelliktir. Bu

özellik, herkesçe benimsenmiş belirli kurallara uyularak sağlanabilir ki bunlara yazım kuralları adı verilir. Dil, tek tek kişilerden doğmuş ama ortak bir uzlaşmayla var olmuştur. Yazım kuralları, bu

uzlaşmanın doğal bir sonucu olarak zaman içinde yerleşmiş, yaygınlaşmış ve yazılı iletişimin olmazsa olmaz bir parçası haline gelmiştir (Beyreli vd., 2008: 18). Dil bilgisinin emrettiği kuralların tamamı yazılı dil için geçerlidir ve kullanılmak zorundadır. Yazım kuralları en ileri düzeyde kullanılır. Bütün bunlar aktarılan bildirinin doğru bir şekilde iletilmesi için yapılır (Günay, 2007: 40). Doğru yazma, doğru okumayı ve doğru anlamayı sağlayacağı için yazım kurallarına uymanın önemi kendiliğinden ortaya çıkacaktır (Akalin vd., 2001: 219). Doğru ve etkili yazma becerisi için gerekli kuralların önemli bir bölümünü imla oluştururken, diğer önemli bir bölümünü de noktalama oluşturmaktadır (Bayram ve Erdemir, 2006: 140).

Yazıda ifadenin can damarı olan bu işaretlerin kullanılması, Batı'da XVI. yüzyılda başlamıştır. Bizde noktalama işaretlerinin ilk kullanımına, Şinasi'nin 1860 yılında yazmış olduğu "Şair Evlenmesi" isimli tiyatro eserinde rastlanır. Tanzimat Döneminde Rezaizade Mahmut Ekrem, Servet-i Fünun Döneminde Tevfik Fikret bu işaretleri başarı ile kullananlar arasında yer almış ve bu işaretlerin kullanımı Cumhuriyet Dönemi'nde iyice benimsenmiştir (Paçacıoğlu, 2010: 201). Atasoy (2010: 19)'a göre noktalama işaretleri yazının icadından beri, bir düzene sahip olmasa da, vardır. Noktalama işaretleri Türklerin Göktürk (üst üste konulmuş iki nokta), Mani (kırmızı daire içerisinde nokta işareti) ve Uygur (yan yana iki nokta alfabeleriyle yazılmış metinlerinde farklı şekillerde görülmesine rağmen bugünkü anlamda kullanılan noktalama işaretleri kullanılmamıştır. Klasik edebiyatta, divanlarda ise noktalama işaretleri mevcut değildi (Koç, 2008: 280-283).

Yazdıklarımızla daha sağlıklı iletişim kurabilmek için özel olarak kendimizi anlaşılır kılma maksadıyla icat ettiğimiz yapay işaretleri kullanırız. Yazının daha iyi anlaşılmasını, konuşma dilindeki eksiltili ya da tonlamayla belirtilen değişmeceli vb. anlatımların yazıda gösterilmesini sağlayan bu yazılı göstergeler dizgesi noktalama işaretleri olarak adlandırılmaktadır (Bilgin, 2006: 133). Konuşmada ifadeyi kuvvetlendirmek ve sözü daha etkili kılmak için, bazı hareketlerden, jest ve mimiklerle tonlamalardan faydalanılır. Yazıda bunların yerini noktalama işaretleri tutmaktadır (Kıbrıs, 2010: 146; Kavcar vd., 1997: 84; Emre vd., 2008: 81; Koç, 2008: 280; Karaalioğlu, 1997: 37). Bu işaretler sözlü dilin yazı diline tam ve doğru olarak aktarılmasını sağlamak adına yazana; verilen mesajın sağlıklı bir biçimde anlaşılması için de okuyana önemli derecede yardımcı olmaktadır. Noktalama işaretlerinin doğru ve yerinde kullanılması davranışının kazanılması, temel dil becerilerine (konuşma, yazma, okuma, dinleme); diğer bir deyişle doğru anlama ve anlatma faaliyetlerine ciddi katkılar sağlayacağı açıktır. Bu manada noktalama işaretlerinin görevleri yol kavşaklarındaki trafik polisinin ya da trafik ışıklarının görevlerine benzetilebilir. Bunların olmadığı yerlerdeki kazalar ve karışıklıklar düşünüldüğünde noktalama işaretlerinin olmadığı ya da yanlış kullanıldığı yerlerde de iletişim açısından ne denli kazaların ya da karışıklıkların ortaya çıkabileceği daha iyi anlaşılacaktır.

Bu açıdan bakıldığında ana dili öğretiminde bu işaretlerin doğru ve etkili bir biçimde kullanılması davranışının kazandırılması önemli olmakla birlikte, ana dili öğretim ortamları yalnızca dil becerilerinin geliştirildiği ortamlar değildir. Bu ortamlar bireyin bilişsel gelişimi ile uyumlu olarak bu gelişimi destekleyici, güdüleyici, donanımları dil malzemesi aracılığıyla ona sunan ya da sunması gereken, planlı öğretim ortamlarıdır. Cumhuriyet Dönemi'nde birçok alanda olduğu gibi dil öğretimi, özellikle okuma-yazma öğretimi üzerinde önemle durulmuş, ana dili etkinliklerinin yürütülmesine ilişkin değişik zamanlarda programlar geliştirilip uygulamaya konulmuştur. Uygulamalar sırasında ortaya çıkan eksiklik ve aksaklıkların giderilmesi için de sık sık program değişiklikleri yapılmıştır (Calp, 2005: 21).

Öğrenciye hangi davranışların nasıl kazandırılacağı kurumların eğitim programlarında yer alır. Bu nedenle eğitimin niteliği büyük ölçüde uygulanan programa bağlıdır. Gerek eğitim gerekse öğretim programının toplumdaki değişme ve ilerlemelere paralel olarak geliştirilmesi şarttır. Eğitim programı öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları

düzenegidir (Demirel, 2005: 10). Eğitim programı içinde bilgi kategorilerinin sistemli bir biçimde düzenlenmesiyle öğretim programı oluşmaktadır. Öğretim programı, okullarda ulaşılması gereken

amaçları, bunları gerçekleştirecek dersleri ve konuları sıralayan, öğretmene bu işte rehberlik edecek düşünceleri kapsayan kılavuz olarak tanımlanmaktadır (Arslan, 2001: 30'dan aktaran Melanlıoğlu, 2008: 66). Bu açıdan bakıldığında programlar, eğitim ve öğretimin temelini oluşturması ve bu

faaliyetlerin hangi çerçevede yürütüleceğini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Çünkü eğitimde, belirlenen program hedeflerine ulaşmak esastır (Demirel, 2005: 11). Her yeni öğretim programı bir önceki programın bazı özelliklerini taşımakla birlikte, değişen koşullara uygun olarak geliştirilmektedir. Dersler için hazırlanan programların eğitim amaçları ile öğretim amaçları ayrı ayrı belirlenmezse hedefe ulaşmak mümkün değildir. Her derste olduğu gibi ana dili derslerinde de başarıya ulaşmak ancak sağlam planlanmış eğitim programlarıyla mümkündür (Temizyürek ve Balcı, 2006: 461).

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyet'ten günümüze ilköğretim 2. kademe Türkçe dersi öğretim programlarında noktalama işaretlerinin ele alınışını incelemek ve 1981 ile 2005 Türkçe dersi öğretim programlarına göre hazırlanan ders kitaplarına yansımaları biçimlerini tespit etmektir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada, belirlenen amaçlara uygun olarak verilerin elde edilmesi ve çözümlenmesi sürecinde tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, geçmişte veya hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan kişi, olay, olgu, durum veya nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya, betimlenmeye çalışılır (Karasar, 2002: 77). Noktalama işaretlerinin Cumhuriyet'ten günümüze programlarda ele alınışını belirlemek amacıyla ikinci kademe Türkçe dersi öğretim programları incelenmiştir. 2005 programı hariç diğer 7 program ile ilgili bilgiler, Fahri Temizyürek ve Ahmet Balcı'nın "Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları" adlı kitabından alınmıştır. Noktalama işaretlerinin 1981 ile 2005 Türkçe dersi öğretim programlarına göre hazırlanan ders kitaplarına yansımaları biçimlerini tespit etmek amacıyla da 12 Türkçe ders kitabı (1981 programına göre 3'ü MEB tarafından 3'ü de özel yayınevleri tarafından hazırlanan 6 ders kitabı ile 2005 programına göre 3'ü MEB tarafından 3'ü de özel yayınevleri tarafından hazırlanan 6 öğrenci çalışma kitabı) incelemeye alınmıştır. Çalışmada, 2005 programına göre incelenen kitaplar öğrenci çalışma kitapları olup ifadelerde tekrara düşmemek için bunlara da ders kitapları denilmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde ilköğretim 2. kademe Türkçe dersi öğretim programlarında noktalama işaretlerinin ele alınış biçimleri incelenmiş ve 1981 ile 2005 Türkçe dersi öğretim programlarına göre hazırlanan ders kitaplarına yansımaları biçimleri tespit edilmeyle çalışılmıştır.

Noktalama İşaretleri Konusunun Programlarda Ele Alınışına Ve Ders /Öğrenci Çalışma Kitaplarına Yansıtılmasına Yönelik Bulgular Ve Yorumlar

1924 Lise Birinci Devre Müfredat Programı: Cumhuriyet'in ilk yıllarında günümüz ilköğretim ikinci kademesi, liselerle birlikte değerlendirilmiş ve "lise birinci devre" olarak adlandırılmıştır. Programda birinci senede haftada 7 ders saati (Kıraat 2, İnşad 1, Sarf ve Nahiv 2, İmlâ 1, Kitabet 1), ikinci senede haftada 5 ders saati (Kıraat ve İnşad 2, Sarf ve Nahiv 2, İmlâ ve Kitabet 1), üçüncü senede haftada 4 ders saati (Edebi Kıraat 3, Kitabet 1) işleneceği belirtilmiştir. Bu derslerde ele alınacak konular

yüzeysel bir şekilde belirtilmiştir. Programda noktalama işaretleri ile ilgili herhangi bir bilgi yer almamıştır.

1929 Ortamektep Türkçe Programı: 1929 yılında yeni bir Türkçe programı yayımlanmıştır. Program, “Ortamekteplerde Türkçe Derslerinin Başlıca Gayeleri”, “Umumi Mülâhazalar”, “Gramer Dersleri”,

“Tahrir Dersleri”, “Tahrir Mevzuları”, “Kıraat Dersleri”, “Ortamekteplerde Okunulacak Edebi Eserleri Seçerken Takip Edilmesi Lazım Gelen Esaslar” ve “Edebi Kıraat Derslerinde Takip Edilecek Usul” başlıklarından oluşmuştur. 1. sınıflarda gramer 2, tahrir 2, kıraat 3; 2. sınıflarda gramer 2, tahrir 1, kıraat 2; 3. sınıflarda tahrir 1, kıraat 3 saat olarak programda yer alır.

Programda noktalama işaretleri bahsine, “Ortamekteplerde Türkçe Derslerinin Başlıca Gayeleri” başlığı altında değinilmiş ve yazı ile meramını ifade ederken talebenin “büyük harfleri ve muhtelif nokta işaretlerini yerli yerinde kullanması” ifadesine yer verilmiştir. Birinci sene işlenecek gramer derslerinin konularından birini de “noktalama” oluşturmuştur.

1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı: Bu program, 1929 programı ile aynı yapıda ve aynı başlıklardan oluşmuştur. Programın 1929 programından belirgin tek farkı gramer konularında yapılan değişikliklerdir. Programda noktalama işaretleri bahsi, 1929 programının birebir aynısıdır.

1938 Ortaokul Türkçe Programı: Program içerik ve başlıklar olarak hem 1929 programı hem de 1931 programı ile benzerlikler taşımaktadır. 1936 yılında Atatürk’ün emriyle Türk dili incelenip kuralları tespit edilinceye kadar dil bilgisi konuları programdan çıkarılır. Bunun dışında 1938 programı, 1929 programının yeniden düzenlenmiş şeklidir. Yapılan değişiklikler bazı kelime ve ifade şekilleriyle sınırlıdır (Kırkkılıç ve Akyol, 2007). Programda noktalama işaretleri bahsi, “**Türkçe Derslerinin Başlıca Gayeleri**” başlığı altında yazı ile meramını ifade ederken talebenin “majüskül ve miniskül harflerini ve muhtelif noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanması” maddesinde yer almıştır.

1949 Ortaokul Türkçe Programı: 1949 programı, kendinden önceki programlara göre oldukça kapsamlıdır. 1938’de kaldırılan dil bilgisi konuları, bu programla birlikte yeniden düzenlenir. “Amaçlar”, “Türkçe Dersinin Bütünüyle İlgili Açıklamalar”, “Okuma”, “Söz ve Yazıyla İfade”, “Dilbilgisi”, “İmlâ”, “İnşat”, “Yazı” ana başlıklarından oluşmuştur.

Programda noktalama işaretleri ile ilgili bilgi, “**Sesli Okuma**” başlığı altında “Okuma esnasında sesi mânaya, açıklanan fikir veya olayın özelliklerine göre ayarlamak ve bu suretle mânayı dinleyenlere sezdirmek (noktalama işaretlerinden faydalanarak okumak) maddesinde yer almıştır.

“**Yazıyla İfade**” başlığı altında, öğrencilerin meramlarını düzgün bir şekilde ifade etmeleri için kazanılması istenen alışkanlıklar edinilirken büyük harflere ve noktalama işaretlerine dikkat etmenin önemine değinilmiştir.

Programda yazma ödevleri üzerindeki düzeltmelere yönelik açıklama yapılırken, öğretmenlerin üzerinde durması gereken hususlar içinde öğrencinin noktalama işaretlerini kullanmadaki başarı derecesi de yer almış ve bu düzeltmelerin hangi yöntemlerle yapılacağı belirtilmiştir.

“**Dilbilgisi**” başlığı altında ele alınacak konulardan birinin imla kuralları ve noktalama işaretleri olduğu belirtilmiştir. Programda “**İmlâ**” başlığı altında, imlâ çalışmalarında işlenmesi uygun olacak konular detayları ile şu şekilde verilmiştir:

İmlâ Kuralları: Büyük harflerin kullanılışı, ayrı ve bitişik yazılan ekler, bileşik kelimeler, düzeltme işareti, eski metinlerin yazılışı.

Noktalama İşaretleri: Şekil, görev ve kullanışları, nokta, virgöl, noktalı virgöl, iki nokta, sıra noktalar, ünlem işareti, soru işareti, çizgi, tırnak işareti, parantez, köşeli parantez, paragraf.

Ancak bu kuralların ve noktalama işaretlerinin hangi sınıflarda hangi sırayla ya da hangi özellikleriyle verileceği belirtilmemiştir.

1962 Ortaokul Türkçe Programı: 1949 programı gözden geçirilerek 1962 yılında yeniden basılmış ve 1981 yılına kadar kullanılmıştır. Program, “Amaçlar”, “Türkçe Dersinin Bütünüyle İlgili Açıklamalar”, “Okuma”, “Söz ve Yazıyla Anlatım”, “Dilbilgisi”, “İmla”, “İnşat”, “Yazı” ana başlıklarından oluşmuştur. 1962 programında noktalama işaretleri ile ilgili verilen tüm bilgiler 1949 programındaki aynı başlıklar altında aynı şekilde tekrar edilmiştir. Yalnızca bazı ifadelerde yazım değişikliği ve ufak tefek kelime farklılıkları söz konusudur.

1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı: Önceki programlara göre daha planlı hazırlanmıştır. Program, “Genel Amaçlar”, “Açıklamalar”, “Anlama”, “Anlatım”, “Dilbilgisi”, “Yöntem”,

“Araç ve Gereçler”, “Ölçme ve Değerlendirme” ana başlıklarından oluşmuştur. Programın sonunda “İlköğretim Okulu Türkçe Eğitimi Yazı Dersi Öğretim Programı” da yer almıştır.

“**Anlama**” başlığı altında dinleme ve okumaya; “**Anlatma**” başlığı altında da konuşma ve yazma becerilerini geliştirmeye yönelik hedeflere yer verilmiştir. Program tam öğrenme yaklaşımına göre hazırlanmış, dil bilgisi de ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.

“**Anlatım**” başlığı altında özel amaçlar sıralanırken “yazım ve söz dizimi yanlış yapmadan yazabilme, noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanabilme” maddesi yer almıştır. 6, 7 ve 8. sınıflarda “öğrencilere yazılı anlatım bakımından kazandırılacak davranışlar” belirtilirken de öğrencinin yazma çalışmalarını yazım yanlış yapmadan sürdürebilmesi, noktalama işaretlerini doğru ve eksiksiz kullanabilmesi ve Türkçeden başka derslerle ilgili de olsa gözlem, deney, sonuç ve açıklamaları, yazım ve söz dizimi yanlış yapmadan, noktalama işaretlerini doğru ve eksiksiz kullanarak anlatabilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Programda “**Dilbilgisi**” ile ilgili özel amaçlar verilirken de “noktalama işaretlerini tam ve doğru olarak kullanabilme” ifadesine yer verilmiştir.

6, 7 ve 8. sınıflarda öğrencilere “**dilbilgisi**” bakımından kazandırılacak bilgi, beceri ve alışkanlıklardan birinin de “**noktalama işaretleri**”ni doğru ve yerinde kullanabilmek” olduğu ifade edilmiştir.

Programın “**Yöntem**” ana başlığı altında okuma parçaları üzerinde yapılacak anlatım çalışmaları konusunda açıklama yapılırken “noktalamaların, vurguların, tonlamaların uygulamayla, yapılarak kavratılması” gerektiği belirtilmiştir. Yine bu bölümde dil bilgisi, yazım ve noktalama kurallarının ezber ve hazır bilgi biçiminde olmadan, bir araç durumuna getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Programın “**Ölçme ve Değerlendirme**” bölümünde yazılı anlatımda öğrencilerin yazılarında aranacak özelliklerden birinin de “yazım ve noktalama işaretleri” olduğu belirtilmiştir. Yine programın haftalık ders çizelgesinde Türkçe dersine ayrılan toplam ders saatinin bir saatinde “yazı”ya yer verilmesi uygun görülmüş ve programda “**İlköğretim Okulu Türkçe Eğitimi Yazı Dersi Öğretim Programı**” adı altında ele alınmıştır. Bu programın genel amaçlarından birinin de “imlâ ve noktalama işaretlerini kuralına uygun olarak yazma becerisi” olduğu söylenmiştir.

2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı: Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu tarafından yürütülen çalışmalar sonucunda Türkçe programı 2005 yılında yenilenmiştir. Yeni program hazırlanırken 1981 programından farklı olarak ilköğretim 1. kademe (1-5. sınıflar) ve 2. kademe (6-8. sınıflar) için farklı öğretim programları hazırlanmıştır. 6-8. sınıflar için hazırlanan öğretim programı 2005-2006 öğretim yılında pilot okullarda, 2006-2007 yılından itibaren tüm okullarda uygulanmaya başlanmıştır. 1981 programına “Eğitim Programı” adı verilirken, 2005 programına “Öğretim Programı” adı verilmiştir.

Program; “Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları”, “Giriş”, “6, 7 ve 8. Sınıf Kazanımlar - Etkinlik Örnekleri - Açıklamalar”, “Programla İlgili Açıklamalar ve Ekler” ana bölümlerinden oluşmuştur.

Programdaki temel yaklaşım şu şekilde açıklanmıştır: “Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda öğrencilerin kazanımlar ve etkinlikler yoluyla dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları hedeflenmektedir.” (MEB, 2006: 3).

Programda öncelikle **Temel Dil Becerileri** dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma olarak ele alınırken, yazma dil becerisinin dışındaki beceriler hakkındaki amaç ve kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalar 6, 7, 8. sınıflar için ortak olarak ele alınmıştır. Temel dil becerilerinden sonra **“Dil Bilgisi”** alanında amaç ve kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalar 6, 7, 8. sınıflarda her sınıf için ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu programın Türkçe dersleri ile ilgili en çok vurgulamak istediği hususlardan biri de bütün dil becerilerinin birbirleriyle bağlantılı olarak verilmesi hususudur.

Yeni programdaki imlâ ve noktalama meseleleri genel olarak “yazma” temel dil becerisi altında ele alınmış olup diğer dil becerileri arasında da zaman zaman konuyla ilgili açıklamalara yer verilmiştir: 6, 7 ve 8. sınıflarda okuma öğrenme alanında “okuma kurallarını uygulama” amacıyla ilgili açıklamalar kısmında “Akıcı biçimde okumada noktalama işaretlerinin işlevine dikkat çekilir.” ifadesi yer almıştır.

6, 7 ve 8. sınıflarda yazma öğrenme alanında “yazma kurallarını uygulama” amacıyla ilgili kazanımlardan birinin de “Yazım ve noktalama kurallarına uyar.” olduğu görülmüştür.

6, 7 ve 8. sınıflarda yazma öğrenme alanında “kendi yazdıklarını değerlendirme” amacıyla ilgili kazanımlardan birinin de “Yazdıklarını yazım ve noktalama kurallarına uygunluk yönünden değerlendirir.” olduğu görülmüştür.

6, 7 ve 8. sınıflar için yazma temel dil becerisi bir bütün olarak ele alındığından burada verilen amaç ve kazanımlarla etkinlik örnekleri bu üç sınıfı kapsamaktadır. Ancak yazım ve noktalama kurallarını uygulamaya yönelik amaç ve kazanımların hangi sınıflarda ne şekilde uygulanacağı açıklamalar başlığı altında detaylarıyla verilmiştir. Dil bilgisi, yazım ve noktalama ile ilgili kazanımlar, öğrencilerin gelişim düzeyine göre altıncı sınıftan sekizinci sınıfa doğru aşamalı olarak verilmiştir. Bu şekilde hangi sınıfta hangi noktalama işaretlerinin ya da hangi yazım kurallarının öğretileceği de ayrıntılarıyla ilk defa bu programda yer almıştır. Yine ilk defa bu programda detaylı bir biçimde sınıflar düzeyinde konuların nasıl ve hangi aşamalarının ele alınacağı belirtilmiştir. Ayrıca yazım ve noktalama kurallarını uygulama amacıyla ilgili açıklamalar kısmında şu hususlar belirtilmiştir:

*“Noktalama işaretlerinin işlevleri ve yazım kuralları verilirken TDK Yazım Kılavuzu’nun son basımı esas alınır.

*Noktalama işaretlerinin İlköğretim 1-5. sınıflarda ele alınan işlevleri hatırlatılır.

*Yazım ve noktalama kuralları ile ilgili kazanımlar okuma, yazma, dil bilgisine yönelik çalışmalar sırasında ilişkili olduğu konularla birlikte verilebileceği gibi bağımsız etkinlikler aracılığıyla da verilebilir.

*Öğrencilere, yazımını bilmedikleri kelimeler için Yazım Kılavuzu’na başvurmaları, sınıf içi çalışmalarda, özellikle yazılı anlatım etkinliklerinde yanlarında Yazım Kılavuzu bulundurmaları önerilir.

*Yazım ve noktalama kuralları ile ilgili kazanımların değerlendirilmesinde; çalışma kâğıtları, proje değerlendirme formları, standart testler, süreç gelişim dosyaları, eşleştirme testleri, öz değerlendirme formları, gözlem formları kullanılabilir.”

Açıklamalar kısmında 6. sınıfta belirtilen “Noktalama işaretlerinin İlköğretim 1-5. sınıflarda ele alınan işlevleri hatırlatılır.” ifadesi yerine 7. Sınıfta “Noktalama işaretlerinin daha önceki sınıflarda ele alınan işlevleri hatırlatılır.” ifadesi yer almıştır. Yine açıklamalar kısmında 8. sınıfta “Bu sınıfta özellikle pekiştirmeye yönelik çalışmalara ağırlık verilmelidir.” ifadesi yer almıştır.

Eğitim programlarında belirlenen amaçlar doğrultusunda, öğretim programlarındaki derslerin içeriği ile ilgili bilgileri öğrencilere sunan temel kaynaklardan birisi de ders kitaplarıdır. Ders kitapları, bir derste, bilgilerin öğrenciye aktarımı sürecinde öğrencinin yaş ve bilgi seviyesine uygun, öğretim programları esas alınarak hazırlanmış basılı eğitim araçlarıdır (Bayrakçı, 2005). Ders kitaplarının diğer eğitim araç gereçlerine göre daha ekonomik olmaları, öğrenmeyi bireyselleştirmeleri, öğretimi

yapısallaştırmaları, diğer pek çok öğretim aracıyla birlikte ve aynı anda kullanılabilmesi, pek çok bilgiyi belli bir düzen içerisinde sunmaları vb. avantajları da eğitim öğretim etkinliklerinde yoğun olarak tercih edilmesini sağlamaktadır (Şahin, 2008: 134). Ders kitabı, özellikle Türkçe derslerinde öğrencilere temel dil becerilerini kazandırmada ve ana dili öğretiminde öğretim materyali olarak kullanılmada önemli bir işleve sahiptir. Bu işlev, kitaplarda yer alan metinlerden kaynaklanmaktadır. Çünkü Türkçe derslerinde bütün dil becerileri bu metinlerden hareketle hazırlanan etkinlikler yoluyla kazandırılmaya çalışılmaktadır (Çeçen ve Çiftçi, 2007: 39).

Bu bakımdan noktalama işaretlerinin öğrenci ders kitaplarına ne ölçüde yansıtıldığı ya da hangi sınıflarda hangi noktalama işaretinin ele alındığının da belirlenmesi önem arz etmektedir. Aşağıdaki tabloda 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı'na göre MEB ve özel yayınevleri tarafından basılan Türkçe ders kitaplarında noktalama işaretlerinin ne şekilde yer aldığı gösterilmektedir.

Tablo 1: 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı'na Göre MEB ve Özel Yayınevleri Tarafından Hazırlanan Ders Kitaplarında Ele Alınan Noktalama İşaretleri ve Ders Kitaplarına Yansımaları

Noktalama İşareti	6. S. TDK (MEB)				6. S. TDK (ELİT)				7. S. TDK (MEB)				7. S. TDK (MAHİR)				8. S. TDK (MEB)				8. S. TDK (FİL)							
	Bilgi	Örnek	Soru	Yönlendirme	Bilgi	Örnek	Soru	Yönlendirme	Bilgi	Örnek	Soru	Yönlendirme	Bilgi	Örnek	Soru	Yönlendirme	Bilgi	Örnek	Soru	Yönlendirme	Bilgi	Örnek	Soru	Yönlendirme				
Nokta	x	x		x	x	x	x		x	x	x		x	x		x	x	x		x	x	x		x	x	x		x
Virgül	x	x	x	x	x	x	x				x		x	x		x	x	x		x	x	x		x	x	x		x
Noktalı Virgül	x	x		x		x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x		x	x	x		x
İki Nokta	x	x		x	x	x	x	x	x		x		x		x		x	x		x				x				x
Üç Nokta	x	x			x	x	x	x	x	x	x		x	x		x	x		x	x	x	x		x	x	x		x
Ünlem	x	x		x	x	x	x		x	x	x		x	x			x	x	x	x	x	x		x	x	x		x
Kısa Çizgi	x	x		x	x		x						x	x		x	x	x	x	x	x	x		x	x	x		x
Uzun Çizgi	x	x	x						x	x	x		x	x			x	x	x	x	x	x		x	x	x		
Tırnak İşareti	x	x		x		x	x		x	x	x		x	x			x	x	x	x	x	x		x	x	x		x
Tek Tırnak İşareti									x	x			x	x			x	x		x								
Denden İşareti													x	x				x	x	x								
Yay Ayrac	x	x		x	x	x			x	x	x		x	x			x	x		x								
Kesme İşareti	x	x		x	x	x	x	x			x	x	x	x					x	x	x	x						x
Soru İşareti	x	x	x	x	x	x	x		x	x			x	x			x	x	x	x	x	x		x				
Eğik Çizgi																	x	x		x	x	x						
Köşeli Ayrac																												
Düzeltilme İşareti					x	x	x	x		x	x						x	x	x	x	x	x						x
Bölüm Sonu İşareti																												

1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı'na göre hazırlanan ve noktalama işaretleri bakımından incelenen kitaplar bazen hacim, bazen içerisindeki metin sayıları, bazen de noktalama

işaretlerinin ele alındığı ana başlıklar açısından farklılıklar göstermektedir. Örneğin 6. sınıflar için MEB tarafından hazırlanan ders kitabında 37 metin varken, Elit yayınları tarafından hazırlanan ders kitabında 48 metin yer almaktadır. Ayrıca Elit yayınlarındaki bu metinlerin 8'i serbest metin olarak verilirken, MEB tarafından hazırlanan ders kitabında serbest metin yoktur. Her iki kitapta hacim açısından da önemli farklılıklar vardır (MEB: 191 sayfa, Elit: 262 sayfa). MEB tarafından hazırlanan ders kitaplarının tamamında noktalama işaretleri ile ilgili bilgiler "Dilimizi Öğrenelim" başlığı altında ele alınırken; Elit, Mahir ve Fil yayınlarından çıkan ders kitaplarında "Yazım/İmlâ ve Noktalama" başlığı altında ele alınmıştır. Ancak zaman zaman Elit yayınları "Güzel Türkçemizi Öğrenelim", "Tür ve Şekil üzerine Çalışalım" başlıkları altında da bu konu ile ilgili bilgilere yer verirken, aynı şekilde Mahir yayınlarının ders kitabında da bazen "Dil Bilgisi Çalışmaları" başlığı altında bu bilgilerin ele alındığı görülmüştür.

Yukarıdaki tabloya bakıldığında genel anlamda bütün sınıflar düzeyinde noktalama işaretlerinin benzer ve farklı biçimlerde ele alındığı görülecektir. Noktalama işaretlerinden yalnızca "köşeli ayraç" ve "bölüm sonu işareti" ile herhangi bir bilgiye hiçbir ders kitabında yer verilmemiştir. Bütün ders kitaplarında noktalama işaretlerinin kullanıldığı yerlerle ilgili bilgi ve örnekler daha fazla yer almasına rağmen, bazı ders kitapları konu ile ilgili sorulara diğerlerine göre çok daha az yer vermiştir (6. sınıf MEB yayınları, 7. sınıf Mahir yayınları). 6, 7 ve 8. sınıflar için hem özel yayınevleri hem de MEB tarafından hazırlanan ders kitaplarında ele alınan noktalama işaretinin kullanıldığı yerlerin daha iyi anlaşılması için öğrenciler zaman zaman Yazım Kılavuzu'na yönlendirilmiştir. Bu manada MEB tarafından hazırlanan 8. sınıf Türkçe ders kitabında ele alınan her noktalama işareti için yönlendirme yapılırken en az yönlendirme de (iki kez) yine MEB tarafından 7. sınıflar için hazırlanan ders kitabında yer almaktadır. Çeşitli olarak en fazla noktalama işaretinin yer aldığı ders kitabı ise MEB tarafından basılan 8. sınıf ders kitabıdır. Eğik çizgiye ise yalnızca 8. sınıf ders kitaplarında yer verilmiştir.

Tabloya bir bütün olarak bakıldığında "denden işareti" ne yalnızca 7. sınıf Mahir yayınları ve 8. sınıf MEB tarafından basılan ders kitaplarında yer verildiği görülecektir. Aynı şekilde "tek tırnak işareti" de yalnızca 7. sınıf ders kitapları ile 8. sınıf MEB yayınlarında yer almaktadır.

Tabloya göre noktalama işaretlerinin ele alındığı sınıflar bazında karşılaştırma yapılacak olursa birtakım benzerlik ve farklılıkların olduğu da görülecektir. Örneğin 6. sınıf MEB baskılı ders kitabında yer alan "uzun çizgi"ye özel yayınevi tarafından 6. sınıf ders kitabında yer verilmemiş, bu konu özel yayınevlerin 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında ele alınmıştır. "Düzeltilme işareti" ise özel yayınevleri tarafından basılan 6 ve 8. sınıf ders kitaplarında ele alınırken, MEB yayınları bu noktalama işaretiyle 6. sınıf ders kitabında yer vermek yerine 7 ve 8. sınıf ders kitabında yer vermiştir. Nokta, virgöl, noktalı virgöl, iki nokta, üç nokta, ünlem, tırnak, kesme işareti ve soru işareti ise bütün sınıflarda tüm yayınevleri tarafından ders kitaplarında ele alınan ortak noktalama işaretleridir.

Bazı ders kitaplarında noktalama işaretlerinden biri bir kez ele alınırken bazılarında bir noktalama işareti farklı farklı yerlerde defalarca ele alınmıştır. Örneğin MEB tarafından basılan 6. sınıf ders kitabında nokta dışındaki tüm işaretler kitapta bir kez ele alınırken, Elit yayınları tarafından basılan 6. sınıf ders kitabında "kısa çizgi", "yay ayraç" ve "soru işareti" dışında ele alınan tüm noktalama işaretleri bilgi, soru, örnek vs. şekliyle farklı farklı yerlerde birkaç kez ele alınmıştır. Bu anlamda tekrar sıklığı bazen herhangi bir noktalama işaretinin kullanımıyla ilgili daha fazla kuralın verilmesini ya da kalıcılığının sağlanması açısından daha çok tekrarını sağlamaktadır. Örneğin MEB tarafından basılan 6. sınıf ders kitabında "kesme işareti" ile ilgili yalnızca "Özel adların ardına gelen durum ekleri, tamlama ekleri, iyelik ekleri vb. kesme işaretiyle ayrılır; bir zamanı bildiren sayılardan sonra gelen ekleri ayırır." (s.120) kuralları verilmektedir. Elit yayıncılık tarafından basılan 6. sınıf ders kitabında ise "kesme işareti" ile ilgili "Yıl bildiren tarih bir özel addır. Ondan sonra gelen ekler ayrılır." (s.21), "Özel adlar aldığı eklerden kesmeyle ayrılır." (s.30), "Kesme işareti iyelik ve hâl eklerini ayırmak için kullanılır." (s.49), "Özel adlara gelen durum ekleri ve diğer çekim ekleri kesme işareti ile ayrılır." (s.58), "Unvan adları aldığı hâl eklerinden kesme işaretiyle ayrılmaz." (s.123) kuralları verilmektedir. Başka bir örnek vermek gerekirse MEB tarafından basılan bu kitapta "virgöl"le ilgili "Sözcük gruplarını birbirinden ayırmak için kullanılır.", "Eş görevli sözcükleri birbirinden ayırmak için kullanılır.", "Seslenmelerden sonra virgöl konulur." (s.98) kuralları verilirken; Elit yayıncılık tarafından hazırlanan

ders kitabında “Öznenen sonra virgül kullanılır.”, “Eş görevli sözcük ya da sözcük gruplarını ayırmada kullanılır.”, “Sıralı cümleleri birbirinden ayırmada kullanılır.” (s.21), “Kısa cümleler birbirine virgülle bağlanır.”, “Eş görevli sözcük ve sözcük gruplarının arasına konur.”, “Uzun cümlelerde virgülden uzak düşmüş olan özneleri belirtmek için konur.”, “Anlama güç katmak için yinelenen sözcükler arasına konur.” (s.27), “Eş görevli sözcükler veya sözcük öbekleri arasına konur.” (s.52), “Sıralı cümleleri ayırmada kullanılır.”, “Birbiri ardına sıralanan eş görevli sözcükler veya sözcük öbekleri arasına konur.”, “Anlama güç katmak için yinelenen sözcükler arasına konur.”, “Sesleniş için kullanılan sözcüklerden sonra konur.” (s.64), “İkilemelerin arasına virgül konmaz.” (s.101), “Seslenişten sonra virgül konur.” (s.116) kurallarına yer verilmiştir.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi 1981 programında hangi noktalama işaretlerinin hangi sınıflarda ya da hangi kurallarıyla birlikte verileceği net olarak gösterilmediği için farklı yayınevleri

tarafından hazırlanan ders kitaplarında hem ele aldıkları noktalama işaretleri hem de bu işaretlerle ilgili verilecek kurallar açısından zaman zaman önemli farklılıklar ortaya çıkmıştır. Genellikle bütün ders kitaplarında noktalama işaretleri ile ilgili kuralların örneklerden yola çıkılarak verilmeye çalışıldığı görülmüştür. Bu durum 1981 programının noktalama işaretlerinin daha çok nasıl verilmesi gerektiği üzerinde durmasına bağlanabilir.

Önceki Türkçe programlarına uygun şekilde tek kitap olarak hazırlanan Türkçe ders kitabı, yeni programla birlikte her sınıf için üç farklı şekilde hazırlanmaya başlanmıştır. Bunlar; metinlerin yer aldığı öğrenci ders kitabı, etkinliklerin yer aldığı öğrenci çalışma kitabı ve bunların her ikisini de içine almakla birlikte dersin nasıl işleneceği konusunda öğretmene rehberlik eden öğretmen kılavuz kitabıdır (Coşkun, 2007). Aşağıdaki tabloda da noktalama işaretlerinin 2005 Türkçe Öğretim Programı'na göre öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklere ne şekilde yansıtıldığı gösterilmektedir.

Tablo 2: 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'na Göre MEB ve Özel Yayınevi Tarafından Hazırlanan Ders Kitaplarında Ele Alınan Noktalama İşaretleri ve Ders Kitaplarına Yansıma Biçimi

Noktalama İşaretlerinin Sınıflar Düzeyinde Programda Hangi Kurallarıyla Yer Aldığı	6. Sınıf TDK (MEB)	6. Sınıf TDK (GİZEM)	7. Sınıf TDK (MEB)	7. Sınıf TDK (CEM)	8. Sınıf TDK (MEB)	8. Sınıf TDK (YILDIRIM)
Nokta (.) 6. sınıf: 3, 4, 5, 6 ⁴ . maddeler 7. sınıf: 7 ⁵ . madde	3, 4, 5, 6 (1, 2, 8)	3, 4, 5, 6 (1,7)	7 (1, 3, 4, 5, 6, 8, 10 ⁶)	7 (1, 3, 8, 10)	(1, 2, 3, 6, 7)	(1)
Virgül (,) 6. sınıf: 6, 7, 8, 9, 10, 11 ⁷ . mad 7. sınıf: 13 ⁸ . madde 8. sınıf: 1, 2, 3 ⁹ , 4, 5 ¹⁰ . maddeler	6, 7, 8, 9, 10, 11 (1, 2)	6, 7, 8, 9, 10, 11 (1, 2, 13)	13 (1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9)	13 (1, 2, 12)	1, 2, 3, 4, 5 (6, 7, 9, 10, 11, 13)	1, 2, 3, 4, 5 (7, 8, 9, 10)
Noktalı Virgül (;) 6. sınıf: 1. madde 8. sınıf: 2. madde	1 (2)	1 (2)	(1)	(1, 2)	2	2
İki nokta (:) 6. sınıf: 4. madde 7. sınıf: 5. madde	4 (1, 2)	4 (2)	5 (1, 2, 4)	5 (2)	(2)	(2)

⁴ Noktanın 4, 5, 6. maddeleri, 2012 kılavuzunda 5, 6, 7. maddelerine karşılık gelmiştir.

⁵ Noktanın bu işlevi, 2012 kılavuzunda 8. maddeye karşılık gelmiştir.

⁶ Noktanın bu işlevi 2005 yazım kılavuzunda yokken, 2012 yazım kılavuzunda yer almıştır.

⁷ Virgülün 2005 kılavuzundaki 6, 7, 8. maddelerdeki işlevleri, 2012 kılavuzunda 5, 6, 7. maddedeki işlevlerine karşılık gelmiştir.

⁸ 2012 kılavuzunda 15. maddeye karşılık gelmiştir.

⁹ 2005'teki 3. madde, 2012'de kaldırılmıştır.

¹⁰ 2005'teki 4 ve 5. maddeler, 2012'de 3 ve 4. maddelere karşılık gelmiştir.

Noktalama İşaretlerinin Sınıflar Düzeyinde Programda Hangi Kurallarıyla Yer Aldığı	6. Sınıf TDK (MEB)	6. Sınıf TDK (GİZEM)	7. Sınıf TDK (MEB)	7. Sınıf TDK (CEM)	8. Sınıf TDK (MEB)	8. Sınıf TDK (YILDIRIM)
Üç Nokta (...) 6. sınıf: 4, 5, 6. maddeler 7. sınıf: 2, 3. maddeler	4, 5, 6 (1)	4, 5, 6 (1)	2, 3 (1)	3	(4)	(1)
Ünlem (!) 7. sınıf: 3. madde	(1, 2)	(1, 2)	3 (1)	3 (1)	(2)	(1, 2, 3)
Kısa Çizgi (-) 6. sınıf: 3, 4, 5. maddeler 7. sınıf: 7. madde 8. sınıf: 2. madde	3, 4, 5		7 (3, 4, 5)	7	2 (1, 3, 4, 5, 6, 7)	2 (7)
Uzun Çizgi (—)	(1)		(1)			(1)
Tırnak İşareti (“ ”) 6. sınıf: 2, 3. maddeler	2, 3 (1)	2, 3 (1)	(1, 2, 3, 4)	(1, 2, 3, 4)	(1, 2, 3)	(1)
Yay Ayracı (()) 6. sınıf: 2, 3, 7. maddeler 7. sınıf: 4, 5, 6. maddeler	2, 3	2, 7	4, 5, 6 (1, 3)	4, 5, 6 (1, 3)	(1)	
Kesme İşareti (') 6. sınıf: 1, 2, 3, 4. maddeler 7. sınıf: 5. madde	1, 2, 3, 4	1, 2, 3, 4	5 (1, 2, 3, 4)	5 (1)	(1, 4)	(1, 2)
Soru İşareti (?) 7. sınıf: 2. madde	(1)	(1)	2 (1)	2 (1)	(1)	(1)
Eğik Çizgi (/) 6. sınıf: 1, 2, 3, 4. maddeler 7. sınıf: 5. madde	1, 2, 3, 4	1, 2, 3, 4	5 (1, 2, 3, 4, 6)	5		
Köşeli Ayracı ([]) 7. sınıf: 1. madde			1	1		

2005 Türkçe Öğretim Programı'nda noktalama işaretleri ile ilgili en fazla yeni kuralın 6. sınıflarda verilmesi istenmiştir. Programa göre bu işaretlerle ilgili verilmesi istenen yeni kural sayısı 6. sınıfta 31, 7. sınıfta 14, 8. sınıfta ise 14'tür. Tablo 2'de de görüldüğü gibi öğrenci çalışma kitaplarındaki noktalama işaretlerine yönelik yeni öğrenilecek kuralların çoğu da programa uygun biçimde 6. sınıf ders kitaplarında yer almaktadır. Öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerde verilen yeni kurallar sınıflar düzeyinde MEB ve özel yayınevleri açısından karşılaştırıldığında da genel anlamda uyumlu oldukları anlaşılabacaktır. MEB yayınlarında 6. sınıf için 30, 7. sınıf için 14, 8. sınıf için 7; özel yayınevlerinin öğrenci çalışma kitaplarında ise 6. sınıf için 27, 7. sınıf için 13, 8. sınıf için 7 yeni

kurala yönelik etkinlik yer almıştır. Tabloya genel olarak bakıldığında programda istendiği halde noktalama işaretleri ile ilgili öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklere yansımaya sahip işlev sayısı oldukça azdır.

Yazım Kılavuzu'nda toplamda 18 noktalama işareti yer verilirken 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe öğretim programında “denden işareti”, “tek tırnak işareti”, “düzeltme işareti” ve “bölüm sonu işareti” yer verilmemiştir. Noktalama işaretleri ilköğretim ilköğretim 1. sınıftan itibaren verilmeye başlansa da bahsi geçen noktalama işaretleri ilköğretim kademesindeki hiçbir sınıfın öğretim programında da yer almamıştır. Bu durum, olduğu gibi öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklere yansımıştır.

Öğretim programının yazım ve noktalama kurallarını uygulama amacıyla ilgili açıklamalar kısmında “Noktalama işaretlerinin ilköğretim 1-5. sınıflarda ele alınan işlevleri hatırlatılır.” uyarısına uygun olarak tüm öğrenci çalışma kitaplarında daha önce verilen kuralların hatırlatılmasına yönelik etkinlikler söz konusudur. Ancak tüm sınıflar düzeyinde MEB yayınlarının öğrenci çalışma

kitaplarındaki etkinliklerinde yer alan hatırlamaya yönelik tekrarlar özel yayınevleri tarafından basılan kitaplardakinden daha fazladır. Yukarıdaki tabloda da görülebileceği gibi noktalama işaretlerinin hatırlatılan işlevleri sayısı MEB yayınları için 6. sınıfta 14, 7. sınıfta 40, 8. sınıfta 27; özel yayınevleri için ise 6. sınıfta 12, 7. sınıfta 19, 8. sınıfta 16'dır. Özellikle MEB yayınevi tarafından hazırlanan öğrenci çalışma kitaplarında daha önceki sınıflarda verilen kuralların üst sınıflarda tekrar edilmesi diğerlerine göre daha düzenli bir biçimde gerçekleşmiştir. Ancak hem özel yayınevleri hem de MEB tarafından basılan bu kitaplar programa göre yeni kuralların verilmesi bakımından daha uyumlu görünse de tekrarlara yönelik uyumun aynı derecede olduğu söylenemez. Örneğin; MEB ve özel yayınevi tarafından hazırlanan bu kitapların 7. sınıflarındaki noktalama işaretlerinin hatırlatılan işlevleri arasında yarı yarıya fark söz konusudur.

Çalışma esnasında dikkat çeken önemli hususlardan biri de özel yayınevleri tarafından etkinliklerin çoğunda "Uygun noktalama işaretlerini koyunuz." ibaresinin yanında koyulacak boşluklara yerleştirilecek noktalama işaretleri karışık bir biçimde parantez içerisinde verilirken, MEB yayınları

tarafından basılan kitaplarda bu işaretler verilmeden doğrudan uygun olduğu düşünülen noktalama işaretlerinin yerleştirilmesi istenmiştir. Ayrıca 1981 programına göre hazırlanan ders kitaplarının pek çoğunda karşılaşılan yazım kılavuzuna yönlendirme, 2005 programına göre hazırlanan öğrenci çalışma kitaplarında görülmemiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Programlar incelendiğinde noktalama işaretlerinin hangi sınıflarda hangi işlevleriyle ele alınacağına ilk kez 2005 Türkçe Öğretim Programı'nda yer verildiği görülmüştür. 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda da yalnızca noktalama işaretlerinin doğru ve eksiksiz kullanılması gereği üzerinde durulmuş ve noktalama kurallarının ezber ve hazır bilgi biçiminde olmadan, bir araç durumuna getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Programlardaki bu durumun 1981 programına göre hazırlanan Türkçe ders kitaplarına ve 2005 programına göre hazırlanan öğrenci çalışma kitaplarına da benzer şekilde yansıdığı tespit edilmiştir. 1981 programına göre hazırlanan ders kitaplarının sınıflar düzeyinde ele aldıkları noktalama işaretleri ve bu işaretlerin işlevlerinde 2005 programına göre hazırlanan kitaplardakine göre birbirlerinden çok daha fazla farklılıklar gösterdiği anlaşılmıştır. 1981 programına göre hazırlanan ders kitaplarındaki en önemli farklılığın bir yayınevinin verdiği bir noktalama işaretinin ya da işlevinin diğer yayınevi tarafından farklı sınıflarda ele alındığı veya hiç yer verilmediğidir. 2005 Türkçe Öğretim Programı'nda noktalama işaretlerinin ve ilgili işlevlerinin hangi sınıflarda ele alınacağı net bir biçimde verildiğinden hem MEB hem de özel yayınevleri tarafından basılan öğrenci çalışma kitapları programla önemli derecede uyum göstermektedir. Ancak hem özel yayınevleri hem de MEB tarafından basılan bu kitaplar programa göre yeni kuralların verilmesi bakımından daha uyumlu görünse de bu noktalama

işaretleri ile ilgili daha önce verilmiş olan işlevlerin tekrarına yönelik etkinlikler konusunda aynı uyumdan söz edilemez. Ayrıca tekrara yönelik etkinliklerde genellikle virgül ve noktaya yönelik işlevlerin üzerinde daha fazla durulduğu tespit edilmiştir. Bu durum 2005 programına göre hazırlanan öğrenci çalışma kitaplarında önceki yıllarda verilmiş noktalama işaretlerinin ya da işlevlerinin tekrarlarına yönelik bir standart olmadığını göstermektedir. Bu nedenle bu tekrarların yapılmasında öğrenciler üzerine yapılmış çalışmalardan faydalanmak veya bu manada öğrencilerin en fazla zorlandığı noktalama işareti ya da işlevlerinin tespit edilmesi ve bu tespitler ışığında tekrar edilen ya da edilmesi gereken hususların yeniden gözden geçirilmesi önem arz etmektedir.

Örneğin Çelikpazu (2006)'nın Karagül (2010)'ün, Arıcı ve Ungan (2008)'in, Bağcı (2011)'nın, Sallabaş ve Temizkan (2009)'in, Sancak, Durukan ve Alver (2009)'in çalışmalarında öğrencilerin genel anlamda noktalama işaretlerinin kullanımında yeterince başarılı olmadıkları görülmektedir. Bu çalışmaların bir kısmında öğrencilerin hangi noktalama işaretlerinde hangi sınıflar düzeyinde daha fazla hata yaptıkları da tespit edilmiştir. Ancak yapılan çalışmalarda kullanılan yöntemler gibi öğrencilerin özellikleri de önemli derecede farklılıklar arz ettiğinden öğrencilerin daha fazla hata yaptıkları ya da daha başarılı oldukları noktalama işaretleri de çeşitlilik göstermektedir. Bu nedenle MEB tarafından

yapılacak olan genel bir çalışma ile bu eksikliklerin bölgelere, öğrencilere veya sınıf düzeylerine göre tespiti daha sağlıklı bir şekilde ortaya konulabilir. Bu tespitler neticesinde de özellikle hataların çok olduğu noktalama işaretleri ya da bu işaretlerin belirli işlevleri daha fazla tekrar amaçlı etkinliklerle giderilerek gelişigüzel tekrarlar yerine planlı ve daha etkili çalışmalar yürütülebilir.

Çalışmada dikkat çeken önemli bir husus da iki programa göre hazırlanan ders kitaplarında da bazı noktalama işaretlerine hiç yer verilmemiş olmasıdır. 1981 programına göre hazırlanan ders kitaplarında “köşeli ayraç” ve “bölüm sonu işareti”; 2005 programına göre hazırlanan öğrenci çalışma kitaplarında ise “denden işareti”, “tek tırnak işareti”, “düzeltme işareti” ve “bölüm sonu işareti” ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. 2005 programına göre noktalama işaretleri ilkököl 1. sınıftan

itibaren verilmeye başlansa da bahsi geçen noktalama işaretleri ilköğretim kademesindeki hiçbir sınıfın öğretim programında da yer almamıştır. Her iki programa yönelik hazırlanan kitaplardaki diğer farklılık da 1981 programına göre hazırlanan ders kitaplarında noktalama işaretlerine özellikle 8. sınıflarda, 2005 programına göre hazırlanan öğrenci çalışma kitaplarında ise 6. sınıflarda ağırlık verilmiş olmasıdır. Daha önce de belirtildiği gibi 1981 programında bu noktalama işaretlerinin hangi

sınıflarda ele alınacağı belirtilmediği halde 2005 programında bunlara özellikle 6. sınıfta ağırlık verileceği açıkça belirtilmiştir.

KAYNAKÇA

- Adalı, O. (1983). Türkçe Öğretimi: Anadili Olarak Türkçe Öğretimi Üstüne. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı, XLVII(379-380)*, 31-35.
- Akalın, M. ve diğerleri (2001). *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*. Ankara: Yargı Yayınları.
- Aksan, D. (1975). Anadili. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Ana Dili-Yabancı Dil Öğretiminde Dilbilgisinin Yeri Özel Sayısı, XXXI(285)*, 423-434.
- Arıcı, A. F. ve Urgan, S. (2008). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Çalışmalarının Bazı Yönlerden Değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20*, 317-328.
- Atasoy, F. O. (2010). *Türkçede Noktalama*. İstanbul: Özel Kitaplar Yayınları.
- Bağcı, H. (2011). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Noktalama İşaretleri İle Yazım Kurallarını Uygulayabilme Düzeyi. *Turkish Studies, 6(1)*, 672-684.
- Bayrakçı, M. (2005). Ders Kitapları Konusu ve İlköğretimde Ücretsiz Ders Kitabı Dağıtım Projesi. *Milli Eğitim Dergisi, 165*.
- Bayram, Y. ve Erdemir, A. (2006). Amasya'daki İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin İmla Kurallarını Kullanma Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme. *Milli Eğitim Dergisi, 171*, 140-155.
- Beyreli, L. ve diğerleri (2008). *Yazılı ve Sözlü Anlatım* (3. Baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Bilgin, M. (2006). *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Calp, M. (2005). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Coşkun, E. (2007). Geçmişten Günümüze Türkçe Öğretimi. Kırkkılıç, A. ve Akyol, H. (Ed.). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. (1-13). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Çeçen, M. A. ve Çifçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 173, 39-49.
- Çelikpazu, E. E. (2006). *Erzurum Merkez İlçe İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Demirel, Ö. (2005). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğretme Sanatı* (8. Baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri için Türkçe Öğretimi* (7. Baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Emre, İ. ve diğerleri (2008). *Üniversiteler için Türk Dili ve Kompozisyon*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ergin, M. (1998). *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyat Bölümleri için Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Göğüş, B. (1983). Türkçe Öğretimi: Anadili Eğitim Programlarının Niteliği. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı, XLVII(379-380)*, 40-48.
- Günay, D. (2007). *Metin Bilgisi* (3. Baskı). İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Hengirmen, M. (1999). *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaaliğlu, S. K. (1997). *Ortaokullar için Yazmak ve Konuşmak Sanatı /Kompozisyon* (8. Baskı). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Karadüz, A. (2008). "Yazı" ve "Yazım" Kavramlarının Dilin "Anlam" ve "Ses" Ögeleriyle İlişkisi. *Turkish Studies İmla Özel Sayısı, 3(6)*, 422-448.
- Karagül, S. (2010). *İlköğretim 6-8. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersi Öğretim Programında Belirtilen Yazım ve Noktalama Kurallarını Uygulayabilme Düzeyi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kavcar, C. ve diğerleri (1997). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayınları.
- Kıbrıs, İ. (2010). *Türkçe I Yazılı Anlatım*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kırkkılıç, A. ve Akyol, H. (2007). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Koç, A. (2008). Noktalama İşaretlerinin Tarihçesi. Naskali, E. G. ve Şahin, E. (Ed.). *Kültür Tarihimizde Gizli Diller ve Şifreler*. İstanbul: Picus Yayıncılık.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)*. Ankara.
- Melanlıoğlu, D. (2008). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretim Programları. *Eğitim ve Bilim, 33(150)*, 64-73.
- Özdemir, E. (1983). Türkçe Öğretimi: Anadili Öğretimi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı, XLVII(379-380)*, 18-30.

- Paçacıoğlu, B. (2010). *Türk Dili ve Kompozisyon*. İstanbul: Hat Yayınevi.
- Sallabaş, M. E. ve Temizkan, M. (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Noktalama İşaretlerini Doğru Olarak Kullanabilme Düzeyleri İle İlgili Bir Araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 625-636.
- Sancak, Ş., Durukan, E. ve Alver, M. (2009). İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Karşılaşılan Yazım ve Noktalama Hataları (Giresun Örnekleme). *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 19-38.
- Saussure, F. (1998). *Genel Dil Bilim Dersleri*. (Çev. Vardar, B.). İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Şahin, A. (2008). İlköğretim Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 133-146.
- TDK (2005). Yazım Kılavuzu. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2012). Yazım Kılavuzu. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Temizyürek, F. ve Balcı, A. (2006). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

İNCELENEN KİTAPLAR

- Dağlıoğlu, E. Ş. (2014). *İlköğretim Türkçe 7 Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Cem Yayınları.
- Deniz, K. (Ed.). (2014). *İlköğretim Türkçe 6 Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Deniz, K. (Ed.). (2014). *İlköğretim Türkçe 7 Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Deniz, K. (Ed.). (2014). *İlköğretim Türkçe 8 Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Doğruel, S. vd. (1999). *İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kaplan, Ş. ve Şen, G. Y. (2014). *İlköğretim Türkçe 6 Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Gizem Yayıncılık.
- Kaplan, Ş. ve Şen, G. Y. (2014). *İlköğretim Türkçe 8 Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Yıldırım Yayınları.
- Saraçoğlu, A. vd. (1999). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sarıca, S. ve Gündüz, M. (2003). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Fil Yayınevi.
- Ünal, M. vd. (1999). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Yıldırım, V. (2003). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Elit Yayıncılık.
- Yıldız, N. (2000). *İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Mahir Yayınları.